

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 31. АВГУСТА 1884.

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут па по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ХАМЛЕТ.

Трагедија у 5 чинова, од Виљема Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић.

(Наставак.)

ДРУГИ ЧИН.

Друга појава.

Соба у двору. Улази Краљ, Краљица, Розенкранц, Гилденстерн, и слуге.

Краљ.

Здрав Розенкранче, Гилденстерне, здрав. Не жељасмо вас само видети, но требамо вас, за то поруку пожуришмо. Чули сте јамачно о Хамлетову прерушају; да ни с поља није ни изнутра тај, што до сад беше. Што би било то, ван очије му смрти, што му је занело тако расудак и свест, не могу знат: Ја молим оба вас, одрасли ви сте од малена с њим, и сазнали сте младацку му ћуд, па останте у двору нашем ту на неко време; дружите се с њим, веселите, проводите се с њим, мотрите, куп'те сваком приликом, да љ' њега незнан какав мори јад, да сазнавши га, нађемо му лек.

Краљица.

Вас, господо, почешће спомиње, на свету нема дуче јамачно милије њему. Свидили вам се по доброј вољи бити милосним, те пробавити с нама који час, да нада напа успе корисна, ваши поход биће тако награђен к' краљ што може.

Розенкранц.

Величанства вам, господарска је над нама вам власт, приличнија вам вољи заповест но молба.

Гилденстерн.

Инак ми смо послушни; предајемо се, снагу своју јсу,

на службу вашу вама под ноге, на заповест.

Краљ.

Захваљујем вам, драга господо!

Краљица.

Господо драга, ја захваљујем: и молим вас, потраж'те једмах мог преиреушеног сина. — Тамо ви, господу ту одвед'те Хамлету.

Гилденстерн.

Да Бог да му наши поход и наш труд користно и пријаја.

Краљица.

Амин, да!

(Оду Розенкранцу, Гилденстерну и неке слуге.)

Улази Полоније.

Полоније.

Из Норвегије посланици вам, мој добри краљу, сртно ту су већ.

Краљ.

Ти увек рађаи добре вести.

Полоније.

Да!

Мој господару, круно милосна, док држим душу, дужност држају, и Богу свом и светлом краљу свом: па мислим ја (већ ако мозак мој у нову мисао није смео траг) да нађох узрок за шт' се Хамлет смео.

Краљ.

Ох, о том збори, радо слушам то.

Полоније.

Пре чујте посланике; моја вест нек' поспас буде части великој.

Краљ.

Почаст' јих сам, доведи амо их.

(Оде Полоније.)

Дознао је, вели, драга Гертрудо,
раздешености узрок сина твог.

Краљица.

Војим се, да је један те један!
Смрт очина и наши преиагљен брак.

(Враћа се *Полоније* са *Волтимандом* и *Корнелијем*.)

Краљ.

Испитаћемо. — Здраво, пријани!
Па, Волтиме, шта наш порвеники брат?

Волтиманд.

Све лене жеље отпоручује.
На прву бојни обустави смрт
синовца свог; а чињаше му се,
да на Пољака мисли напасти,
но, боље гленув, нађе одиста,
да би на вапну светлост; — уверјен, —
што болест, старост, немоћ његова
да служи превари, нареди хапе
на Фортинбраса; овај дође сам,

покаран краљем он на послетку
обећа стрицу своме, никада
на круну вашу руку не дики.
А стари Норвег, у радости сав,
три тисеуће круна годињих му да;
војнике иак што беше скучио,
повест' му на Пољаке наложи:
Са молбом даљом, изложеном ту,

(пружа лист)

допустити да благоволите
те војске пролаз краљевином вам,
са јемствима и уступцима тим,
што овде нине.

Краљ.

Предлог нам је драг.
У згодни час прочитаћемо га,
помотриће ствар и одговорити:
За сад вам хвала за успешан рад.
Одмор'те се, па дођите до вече
на час код мене.

(Оду *Волтиманд* и *Корнелије*.)

(Наставиће се.)

Српско народно позориште

Српско народно позориште отпочело је своје делање у Суботици 1. (13.) априла, а довршило га је 21. маја (3. јуна), дакле бавило се равно седам недеља. За то време давано је 28 представа и једна корисница целој дружини.

Није нам намера, да се овом приликом упустимо у претрес и оцену спреме и приказивачке вејтине појединих чланова и чланица на то се, него да изнесемо кратку рефераду о раду и успеху како у материјалном тако и у погледу моралном, а при томе употребићемо ову прилику, да изнесемо колико наше индивидуалне назоре, толико да израза дамо оном општем мњењу месне српске публике, што се тиче садањег стања наше позоришне дружине, даље, да на основу овом приликом и приликом претиследњег бављења наше позоришне дружине стеченог искуства поведемо јавни размену ћисели, и тиме дамо новода меродавним личностима, да се побрину о попуштању оних недостатака, што се све то већма указују, и о уређењу и реформисању оних одношаја, што засецају не

само у напредак друштине него јој сметају, да се одржи на оној висини, на којој је била тек пређе неколико година.

Дакле прво о материјалном резултату.

Претплатом се цела српска публика лепо одазвала, но они други приходи што долазе од нередовних посетилаца — већином несрпске публике — на жалост, не беху таки као што се то у месним околностима рачунати може, где је несрпска публика велика, и која је до сад, ако не из другог разлога, а оно из љубопитства увек на изменце бар по неколико пута похађала наше позориште.

Тешко је испитивати узroke. Премда би се могло с правом навести и та околност, да тек што се извуконе маџарски глумци, одмах дођоше наши, тако, да се публика није ни одморила од зимске сезоне, која је ове године необично дуго трајала, те тако и овданију публику материјално подобро исприпила. Друштвина је приспела у неудесно време, и ихове велике недеље. Није давала представе пуних седам дана, а то је све морало исповољних

последица имати. Даље је сметало и изборно кретање. Као што рекох премда све то треба имати на уму, шак не смео игноровати факт, да наше позоришно друштво ове године није било кадро у оној мери прибавити себи привлачне снаге према странијој публици, у каквој му је то досад испадало за руком, пошто су ти захтеви (врло природно) увек већи.

Тиме смо довршили извештај о материјалном успеху, а сада да пређемо на спрему наше позоришне дружине у ошите. У главном и са појединачним представљачима и представљачицама и са ансамблом можемо бити задовољни. Млађе снаге побуђују у нама оправдане наде. Од срца се радујемо подмлатку, али у садашњој организацији наше позоришне дружине, као такве, не налазимо довољно гаранције, да ће подмладак тај моћи постепено, ал' сигурно напредовати и усавршавати се. Рекох, да смо са целином задовољни, али не хтедох тиме рећи, да и нисмо још пређе и задовољнији били. Напротив, без устезања морам изјавити, да наша позоришна дружина, као таква, за ове последње три године једва је што напредовала. У том мом индивидуалном мињеју утврђује ме и један део наше месне интелигентне публике, на чије се назоре мора рефлексити, а осим тога и један месни критичар г. др. Сиклаји, који је у месном мађарском листу „Сабадшагу“ за цело време бављења наше дружине симпатично и објективно писао рефераде (а то је већ чинио и пре 3 године) и са највећом хвалом признао праве уметичке приказе наших првих снага, рекавши за Ружића и Лукића, да би се с њима и већи народи могли подичити. Споменути критичар у својој завршној реферади вели од речи до речи ово:

„Посматрајући целу радију српске позоришне дружине, можемо рећи, да је друштво добро организовано — прелда је слабије него пре три године. Глумци су интелигентни и већином пису једнострани. Специјерџија је увек добра. У погледу репер-

тоара иако имамо много замерити. Много је превода, а међу њима нема ваљаног избора. С друге стране иако морамо с хвалом пријећи, да се и класичне ствари култивују. Са највећим интересовањем очекивамо оригиналне производе, но преваримо се у нади, јер приказивање ствари, шаљиве игре, истини, занимају публику, али иначе, немају велике вредности. Док српска литература у народном еносу стоји на лепој висини, па такођер и у лирици, дотле српска драма очекује још свог раденика.“

У погледу недостатаčа и разних других одношаја дало би се много дискутовати, ми ћемо иако само у кратко у свези са овим извештајем да их споменемо. То је предмет, који заслужује да се о њему једном у јавности поведе размена мисли. Не чинимо никакве услуге самој ствари, ако с године у годину муком прелазимо преко оних недостатака, који руше углед и стечено лено име нашег позоришта. Зар ћемо скритеним рукама гледати, да нам свака установа прво стагнира, па онда сплетатски опада? На лајској и преклањској скупштини нагласио је г. др. Лаза Станојевић, начеоник, да је у нашем народу и интелигенцији како према свему тако и према тој установи, која врши најузвишенији позив, овладао немар и нехат, и с родољубивим болом констатовао је разлику пре и после двадесет година. Те речи се односе само на материјално стање, и, хвала Богу, у том погледу видимо, да је у последње доба ишло на боље, и баш су се од то доба појавили нови добротвори.

У том погледу, дакле, ако је било затака биће још и напретка, но шта ћемо онда ако декаденција наступи на пољу још неразвијене позоришне уметности српске с ове стране Саве?

Тај предмет заслужује интензивно и самостално расправљање, а за сад ћемо само да га се дотакнемо, наглашујући, да нашу позоришну дружину треба друкчије организовати и празнине јој попунити. Пре свега треба управу артистичног

дела (т. ј. редитељство) одешти од управе економског дела, јер видимо из искуства, да то спојити у једне руке превазилази снагу једног човека. Ружићу се не може одрећи ни марљивост ни умешност, но и сам признаје (а мучност тог положаја увиђају и месни одбори), да је то за једног човека сувине, а штетно упливши и на његов глумачки позив. Бити глумац, редитељ и директор — све у једној особи и то глумац, који је сваки дан на позорници —

то је одиста веома мучна задаћа. Поглавито је у интересу саме његове личности, у интересу српског позоришног уметништва желити, да Ружић има више времена да се одмара — и да на понос и славу његову и српске глуме даље и више учи и напредује, да му остало занимање не абсорбује толико времена и вечито нервожно стање не сатире физичну снагу његову. Нека је он редитељ, а не уједно и управитељ.

(Справнице се.)

ЛИСТИЋИ.

ПОЗОРИШТЕ.

(Народно позориште у Београду). На тамошњој позорници даваје 19. августа: „Ковач“ (Le maître des forges) позоришна игра у четири чина и пет сцена, написао Жорж Оне, превод с француског. О представи тога комада пишу „Српскеновине“ ово:

„Говорити о користи, коју доноси позориште, скоро је излишно. Још стари народи појимали су важност и корист позоришта, и Талија, та заштитница драмске уметности, имала је врло лено место у јелинском Пантеону. Наша драмска књижевност још је врло слаба. С тога пре-вођење ваљаних дела из туђинских књижевности мора се сматрати као важна ствар, и ако је избор дела такав, да одговара задатку и да оправдава наде, које се с правом очекују од позоришта, онда се доиста можемо надати побољшању укуса, живљем интересу публике за оно, што облагорђава дух и срце, онда је позориште доиста храм, у коме се човек образује и морално јача.

Наше је мисаљење, да „Ковач“, потпуно заслужује срдечни одјив београдске публике, јер смо тврдо уверени, да је сваки гледалац однео у души праведно задовољство, видећи онако сјајну победу истине над заблудом, поштења над непоштењем, пожртвовања над себичношћу. С једне стране *Дерблей*, поштен човек, нежан брат, добар господар, веран муж; с друге стране војвода *Блини*, подлац, распусник, човек коме ништа није свето, окорели греник, који не држи ни пред светињом брака. Каква грудна разлика између човека од рада и необузданог левенте! Каква разлика идеја! Док један мисли како ће свакоме само добро да чини, дотле други иде најгаднијим стазама, постаје дрски настручак на најсветија права, ваља се у гаду разврата. Таква два контраста остављају у души гледачевој дубоки утисак, стварају му веру у најлепшије

врлине: љубав према ближњем, пожртвовање, љубав к раду и безграницу оданост истини.

Жорж Оне прихватио се врло ерећне мисли, а обрадио ју је венитачки. Дубока психолошка истинитост, здрави морал, савршена техника, јесу главне карактерне црте овога дела, а изврстан превод сачувао је сву снагу бујне дикције, те нам при гледању оставља утисак.

Са више страна чули смо жељу, да би се тај комад радо и опет гледао, а надамо се, да ће се управа постарати, да нам и опет прибави таку пријатну забаву, с којом је спојена тако озбиљна и лена поука.

Сама представа текла је живо и без икакве натере. Декорације су биле изврсне, а и глумачке маске као што треба. Особито су госпође и госпођице обратиле јаку пажњу на тоалету, и тиме много допринеле, да представа има свечаније испадне. Ми не мислимо, да је тоалета главна ствар, али ипак није ни тако што, што се може изгубити из вида, јер она много помаже, да утици мисли потпуније испадају. Овом цртиком, као у оните у новије време, доказале су, да важност костима није у скупоцености него у укусу. По свему у оните види се, да представљање конзервационих комада на нашој позорници нема несавладљивих тешкоћа, као што се то у оните претпостављало.

Од глумачког особља нарочито су се одликовали г. г. Цветић, Рајковић и г-ђа Гргурова, премда се и за остале може само добро рећи; али свакојако г-ђа Гргурова и г. Цветић, у својим, до дуне, благодарним улогама однели су лаворике.

На кратко, ваљаношћу самога дела, пажљивим извођењем, декорацијама, одличном игром, ова је представа испала потпуно усвесно.“

Издаје управа српског народног позоришта.